

NÁSZTA KATALIN

BORHY GERGŐ HATVAN ÉVES

A színészházban lakik. A szobában két heverő egymás mellett. A falon fénykép: nevelőszüleit ábrázolja. Szüleit alig ismeri. Tizennégy hónapos korában örökre adták... Egyedül él évek óta. Kedven olvasmánya Albert Camus Közöny c. regénye.

Nemrég a Gobbi Hilda alapította Aase díjat és a román dráma nemzetközi fesztiválján a humoristák díját vehette át a Névtelen csillag Ál-lomásfőnökének szerepéért. De én nem ezért kerestem. Hirtelen megbetegedett, elmaradtak az előadások, agyi-infarktus érte.

-Az orvosok nem találtak semmit. Soha nem voltam beteg. Egyszer hazudtam azt, hogy baj van a lábammal, de csak azért, mert nem akartam eljátszani egy szerepet...

Borhy Gergő azok közé a színészek közé tartozik, akiről soha nem tudom megállapítani, mikor beszél komolyan.

- De tudom, hogy ez intő jel volt. Hogy térjek magamhoz... Hogy emberi módon tudjak élni végre... Az az igazság, hogy rosszul életem. Visszaéltem az életemmel... Az élet nagy adomány, de sajnos nem tanítanak meg bennünket jól élni. Mire rájövünk, arra már késő... Most van időm elfilozofálni. Megbénult a fél oldalam, de már egész jól tudok beszélni, remélem, színpadra is mehetek még. Nemcsak én reménykedem, nézd, ezek a stúdiós lányok rendet csináltak itt nálam, megcsináltatták a fürdőszobát, most tusoló van benne kád helyett... Szigorú diétára fogtak. Ahogy én ismerem magam, végig fogom csinálni, de egyszer elkövetkezik az a pillanat is, amikor feladom. Ismerem magam. Nézd, én ilyen vagyok. Próbáltam más lenni, nem megy. Nekem eretneknek kell lennem. Pedig...

- Van valami, amitől félsz?

- Semmitől. Én azt hittem, meg fogok ijedni. De nem. Egyszerűen tudomásul vettem. Nézd, ez az asztal eddig tart. Innen már nem tudom. Ha akarom. Ha akarom, innen tovább nincs asztal. Tehát, az életed, ami van: nincs. A halállal megszűnik a fizikumod, visszakerül a földre. A szellemed pedig..., ez mindig rejtélyes volt számomra, hova lesz az a sok gyönyörű gondolat... Dehát ha a fizikumod megszűnik, akkor ezek is. Aki hisz, annak még van egy lehetősége: a túlélésre. Én el tudom fogadni, tisztелеm és becsülöm azokat, akik hisznek Istenben, végeredményben, ha belegondol az ember, csak egy picit átbillenés, és már logikusnak is tűnik, hogy van Isten. Tulajdonképpen nem félek, nem tudom elképzelni, hogy ez az élet ne legyen, egészen addig, míg meg nem halok. Bár én azt hiszem, nem halhatok meg... Most sem haltam meg. Megint kaptam haladékat.

- Kiől?

- Hát gondolhatod.

- Én nem tudhatom, te kire gondolsz.

- Istenre. Nem véletlenül kaptam a díjakat sem. Most jól ellesszünk. Jól elbeszélgetünk majd. Hol hiszek benne, hol nem. Azért tetszik nekem a kereszténység, mert ez az egyetlen olyan mozgalom, ami önmagáért történik. Sajnos túl okos vagyok ahhoz, hogy higgyek. Bár mindig is tudtam, hogy nincs tökéletesebb a tízparancsolatnál. Ha betartaná az emberiség, rend lenne a földön. Még így is, ebben a káoszban is van valahol egy rend. Nem ütköznek össze a bolygók, például. Valaminek lennie kell mégis. Ezt aztán sokféleképpen magyarázzák. Az a hatalmas igazság, hogy a dolog attól függetlenül létezik, hogy te elfogadod vagy sem. Játék az egész. Ezért is választottam a színházat. Ezt, az én életemet, nekem kell eljátszanom.

- Miért lennél színész?

- Mert elleneztek. A főiskolán azt mondták, tehetségtelen vagyok. Mára sikerült bebizonyítanom, hogy nem igaz. Mindig szerettem az ilyen kihívásokat, amikor senki sem hisz benned... De a díjakat sosem akkor adják, amikor éppen megérdemled. Szerintem életemben nem voltam olyan jó, mint Lezsák Sándor "80 vödör levegő"-jében..

- Miről tudod, hogy egészen jó voltál egy szerepedben?

- Már amikor hozzálátoztam, tudom, hogy lesz-e belőle valami, vagy sem. Amit tudok, azt mind hozzáadom. Ha kiderül, hogy ez kevés, haj van. Ha elég, akkor megcsináltam. Teljesen az én hozzáállásomtól függ, hogy találom meg a figurát. És általában az utolsó héten derül ki. Itt van például a Komédiásokból a Challenger.. Rendkívül nehéz volt megtalálni, mert ez a figura nem gesztikulálhat. Nem véletlen, hogy nem tudnak beugrani helyettem, ugyanis előadás előtt két órával csak ezzel foglalkozom. Technikailag nehéz. Ha a néző az első két oldal után unatkozik, akkor vége... A próbákon állandóan szétesett. Az első jelenet attól függ, milyen állapotban vannak a partnerek. Ha nem abban a ritmusban válaszolnak, de nem is ritmus kérdése, a fülemmel hallok, hogy nem úgy szólal meg, ahogy kellene, ilyenkor nekem kell korrigálnom, és akkor már nem vagyok jó, mert nem lehetek flott, ami ennek a figurának a

Macbeth • kapus

A kutya testamentuma (Wellmann Györgyei)

lényeges jellemzője. És mindig volt ilyen jellegű gikszer, úgyhogy a végén már gyűlöltém, azt mondtam: egy hónapig nem jövök be... De nem hisztériából, mert egyszerűen nem lehet válaszolni. Annnyira nem jó a darab, hogy ezeket kivédje. A tizenkét előadásból egyszer-kétszer jött össze, vagy három-négyyszer. Nehéz műfaj ez.

- **Milyen színházaknál voltál?**

- Békéscsabán, Miskolcon és a Déryné Színháznál. Ott nagyon jó volt. Aztán Ruszt idehívott, és eljöttem. Ha végiggondolom a pályám, pár előadás volt csupán, amiért megérte. Nézd, hiába tudom, hogy jó színész vagyok, ha nem kapok szerepeket, nem tudom bizonyítani. Szerettem a Paraszt Hamletet, szerencsém volt ezzel a Komédiásokkal, a Névtelen csillaggal... Én nem vagyok egy Latinovits.. De azon a szinten, ahol vagyok, azt jól csinálom. Epizodista vagyok, másodvonalbeli színész, nem vagyok sztártípus sem. Olyan jó közepes. Fiatalkoromban játszottam Jágát is. Vannak szerepek, amik rámillenek.

- **Ragaszkodsz a mai "alakodhoz"?**

- Már fogyok, annak ellenére ebből élek, hogy ilyen kövér vagyok.

- **Ha nem lennél...**

- ... akkor egészséges lennék. És sokkal jobb színész. A Jágó a bizonyíték rá.

A konyhában hús sül, kimegy, megforgatja. Később lezárja. A beszélgetést egyáltalán nem zavarja a kicsit nehézkes kifejezőképessége. A falon, a háta mögött egy hatalmas Borhy-kép.. Két részből áll, egymáshoz illesztve, a felsőn a festő léket vágott Gergő agyába.

- Ezt kérlek szépen egy úr festette rólam, aki most Párizsban ól. Pataky Jánosnak hívják. A kép egyik része a jelen, másik a jövő. Nekem a jobboldal a jövőm.

Félelmetes így nézni a képre. Ami Gergőnek akkor a jövő volt, most már a jelen.

- *Mire vagy még kíváncsi?*

- **Nem csak a színház az életed.**

- De. De.

Hangjában árnyaltan jelen van az öndicséret, de az öngúny is. Néha "varázsos" hangját említi élcelődve, de nekem arra kell gondolnom, vajon ez a szint-játszás, amivel most éppen nekem játszik, lefoszlik róla, mikor egyedül van?

- **Írsz is, nem?**

- Mikor nem kaptam szerepeket, hát ami bennem volt, az ki akart "jönni", és akkor kezdtem a novelláírást tanulni. Dehát az irodalom megint egész ember kíván. Nem lehet rögtön jól írni. Három-négy olyan írásom van, ami jó. A többi kísérlet. Sok befejezetlen dolgom van. Móra Aranykopsó ját dramatizáltam. Halasi erre azt mondta, vannak vele terveik. Csakhogy én már úgy vagyok a színházigazgatók terveivel, hogy nem bízom bennük... Az a lényeg, hogy megcsináltam. Most kedvenc olvasmányom Camus naplójegyzetei. Nagyon szeretem, ebből születtek a későbbi regényei. Meg kellene tanulni írni, csak hát nincs már rá idő. Két dolog biztos. Állandóan jelen idő van, és ez tragédia, nem tragédia, de így van. Az emberek nagy többsége nem jön rá. Beleszülettek egy adott helyzetbe. Az emberek problémája az, hogy mennyi probléma van. Van! De ki mondta, hogy nem lesz? Hát vérben, mocskokban születünk, miért gondolnánk arra, hogy az élet más lesz? Egyáltalán, miért számít az ember jóra? Egyáltalán mi az, hogy jó? Mihez képest? Az élet harc, ezt végig kell élni. Nekem is azt bizonyították, hogy legyek jó, meg becsületes, meg minden. Persze, amennyire lehet. De nem lehet, érted? Olyan nagyon nem lehet, mert akkor hülye vagy, akkor te vagy a fogó, és mindig te vagy a fogó. Azt meg nem. Én komolyan vettem a színházat, senkivel nem törődtem. Azt hittem, ha odaállok, és teljes odaszánással mindent megcsinállok, akkor van értelme. Rájöttem, hogy nincs.

- **Nincs?**

- Mert a befogadóközeg nem kíváncsi rád. A színház ráerőszakolja magát a közönségre. A közönség annyit fogad el belőled, amennyit akar. És van, amelyek csak elvisel. Tehát én hiába lettem színész, hiába érzem úgy, hogy van valami képességem, nem számít... Akkor én hiába csináltam? Igen. Na, de ilyen az élet. Senki nem ígérte meg nekem az elején, hogy nem hiába lesz. Alapvetően nem változtathatók rajta. Most, ezután a baleset után csak annyit mondhatok, József Attila szavaival: éltem s ebbe más is belehalt már. Végeredményben mindegy az egész szempontjából, hogy vagy-e vagy nem vagy. A világ nem értünk van. Mi része vagyunk, ennek a világnak. Nekünk csak élnünk kell. De ez a csak súlyos. Tulajdonképpen borzasztó. Mert a hogyanra nem ad választ senki. Néha úgy érzi az ember, mintha irányíthatná a sorsát. Néha úgy tűnik, van erőd másnak lenni. Nincs. Eleve el vagy rendelve. És tulajdonképpen semmi közöd az életedhez. Egy dolgod van: leélni. Semmi más. Ha az ember idáig eljut a gondolkodásban, azt is mondhatja, hogy ő akkor nem akar élni. Nem negatív hozzáállásból, hanem egyszerűen mert nem tudja elfogadni, hogy részt vegyen valamiben, amihez nincs köze.

- **Ez fatalizmus.**

- Nem. Ez a végső letisztult gondolkodás. Az ember senki másnak nem fontos, csak saját magának. Csak neked fontos az életed. Azt mondják, ez logikus. Miért? Az lenne a jó, ha örülnénk egymás életének. De nem tudunk. Csak ideig-óráig, amíg rá nem jövünk, hogy mi még rosszabb helyzetben vagyunk. Mindig csak magával foglalkozik az ember. Problémáink is azért vannak, mert tudomásul vesszük őket. Hol vagyok én fontos ebben a színházban? Jó, most ezt a szerepet nem tudják helyettesíteni eljátszani, de a másik huszonhatot tudják. De a

Névtelen csillag • Sághy Tamással

csalódás sem fontos, mert csak nekem az. A másíknak ugyanaz örömet jelent.

Egész lényéből ennyi tömény pesszimizmus dacára is remény sugárik. Derűs, és ezzel a derűvel mindent túlvészoló magatartása a biztosíték arra, meg nem adta fel.

Ne is add fel Gergő! Ne nyugodj, amíg meg nem találod a választ a kérdéseidre. És hatvanadik születésnapod alkalmával azt kívánom: örülhessünk együtt a kitarásodnak, egészségednek, és életed megalatalt értelmének is.